

Nigeriansk film – storindustrin som vill växa

Nigerias filmindustri Nollywood producerar fler filmer per år än Hollywood. Bakom framgången ligger kreativt entreprenörskap, men också ett unikt berättande. Nu är drömmen att föra ut dessa berättelser över resten av klotet.

DET BLIXTRAR TILL I FUNKE AKENDELES ögon. Hon höjer ena pekfingret, och så börjar hon aggressivt gestikulerande spotta ur sig en storm av förolämpningar på pidgin, och påminner inte så lite om någon karaktär ur Jerry Springers skandalspackade tv-show. Ini Edo håller näsan överlägset lyft ända tills Funke tar tag om hennes halsband och sliter sönder det. Pärlor spritter ut över vardagsrumsgolvet eller, rättare sagt, pärlorna hade gjort det om inte det här varit en närbildsinspelning som inte krävde det.

– BRYT, ropar regissören Afam Okereke.

Vi befinner oss i en skrytig trevåningsvilla i utkanten av Lagos. Afrikas Hollywood hade knappast kunnat ha sin bas någon annanstans än här, i kustmetropolen där de rika stolt visar sitt välstånd med glänsande bilfälgar och gnistrande smycken, och där miljoner ambitiösa västafrikaner slåss för sina drömmar till en svettig, pulserande rytm av nigeriansk hiphop.

Sedan andra halvan av nittiotalet har de flesta unga människors drömmar här inneburit Nollywood. Funke Akendele är en av de få som lyckats. Nu är hon mån om att värda sin skådespelarkarriär väl.

Ini Edo sminkas inför nästa tagning.

Foto: Casper Hedberg/Kontinent

Den här filmen, "White hunters", handlar om kvinnor som råkar illa ut för att de bara vill ha vita män.

Foto: Casper Hedberg/Kontinent

– Jag är lite rädd för att hamna i ett fack, säger hon. Jag kan spela mycket mer än bara "den roliga och galna lantiskvinnan".

FILMINDUSTRIN I NIGERIA LIKNAR ingen annan. En genomsnittsfilm här produceras för omkring 20 000 dollar och finns på marknaderna två veckor efter att de börjat spelas in. Och trots att tempot ofta kommer på bekostnad av kvaliteten säljer filmerna som smör. Idag ses dess filmer över hela engelskspråkiga Afrika, i Karibien och i afrikansk diaspora jorden runt.

Men Nigerias filmindustri har gått genom många faser för att komma dit där den är idag. Landets första rörliga bilder spelade britten in, för att försöka locka fler landsmän till denna svårkoloniserade del av Afrika. När de första inhemska filmerna kom ut, på sextioalet, handlade det om yorubabefolkningens filmatisering av sina teaterpjäser.

– Yorubapjäserna var vandrande teatrar som var både underhållande och kritiska, lite som den italienska commedia dell'arte, säger regissören och filmvetaren Mamood Ali Belogun.

– På 60- och 70-talet var ekonomin stabil och det fanns biografier överallt, så på något sätt lyckades yorubafilmsorna försörja sig på det.

Men under det ekonomiskt och politiskt turbulenta åttiotalet dog biokulturen ut totalt. Biosalonger som tidigare gett namn åt hela kvarter omvandlades till kyrkor, och till och med videofilmer var svåra att få tag på.

Det utnyttjade tevesåparegissörer som Don Pedro Obaseki. I slutet av åttiotalet utvecklade han och hans kolleger moderna, nigerianska dramer inspelade i stadsmiljö, vilka tog landet med storm.

– Vad som hände då var att nigerianer fick se en helt ny form av underhållning, säger Don Pedro.

– Och nigerianer älskar nya saker. Tidigare hade alla dramer spelats in i byarna, med kameler och kor springande på gatorna – ändå växte de flesta av oss i städerna upp i en västerländsk civilisation.

NOLLYWOOD FÖDDES däremot inte förrän en upphovsrätts-tvist hade fått även tevesåporna på fall och en importör vid namn Kenneth Nnebue hade fått en snilleblixt för att bli av med sitt lager av tomma videokassetter.

– Kenneth var smart nog att förstå att det vore bättre för honom att sälja sina videokassetter med innehåll, säger Don Pedro.

– Så han tog kontakt med några av oss arbetslösa teveregisörer och sade ”okej, eftersom alla redan känner till vad ni gör och eftersom era skådespelare är kända – varför tar ni inte och spelar ert material på band?”

1992 kom resultatet, ”Living in Bondage”, att slå ned som en bomb på marknaderna. I månader var detta relationsdrama det enda folk pratade om och alla ville ha en kopia av filmen. För Nigerias filmskapare kom det här att bli vändpunkten: efter *Living in Bondage* började alla göra film direkt för video.

– De följande åren förvandlade oss från små människor till miljonärer, säger Don Pedro.

Zik Zulu Okafor var prisbelönt journalist då *Living in Bondage* kom ut, men hakade snart på filmskapartåget då han såg vilken boom filmbranschen fick. Enligt honom, och många av hans kolleger, beror Nollywoods framgång till stor del på det lokala historieberättandet.

– Folk kunde känna igen sig i och identifiera sig med *Living in Bondage*, säger han.

– Det spred sig som en skogsbrand. Historierna var typiskt nigerianska, om våra liv, vår mentalitet, hur vi vill få saker gjorda. Ett av de starkaste exemplen är poetisk rättvisa: att det alltid finns en konsekvens för ens handlingar. Gott belönas och ont får lida.

DENNA MORALISKA PEKPINNE LÖPER som en röd tråd genom den mesta Nollywoodfilm, oavsett genre. Afam Okerekes film där Funke Akendele sprider pärlor över vardagsrumsgolv, till exempel, handlar om tre unga kvinnor som straffas för att de bara är ute efter vita pojkvänner.

Zik Zulu Okafor övergav journalistiken och är idag en av Nollywoods mest framgångsrika producenter.

Foto: Casper Hedberg/Kontinent

Kene Mkpuru flyttade från London till Nigeria för att öppna biografier.

Foto: Casper Hedberg/Kontinent

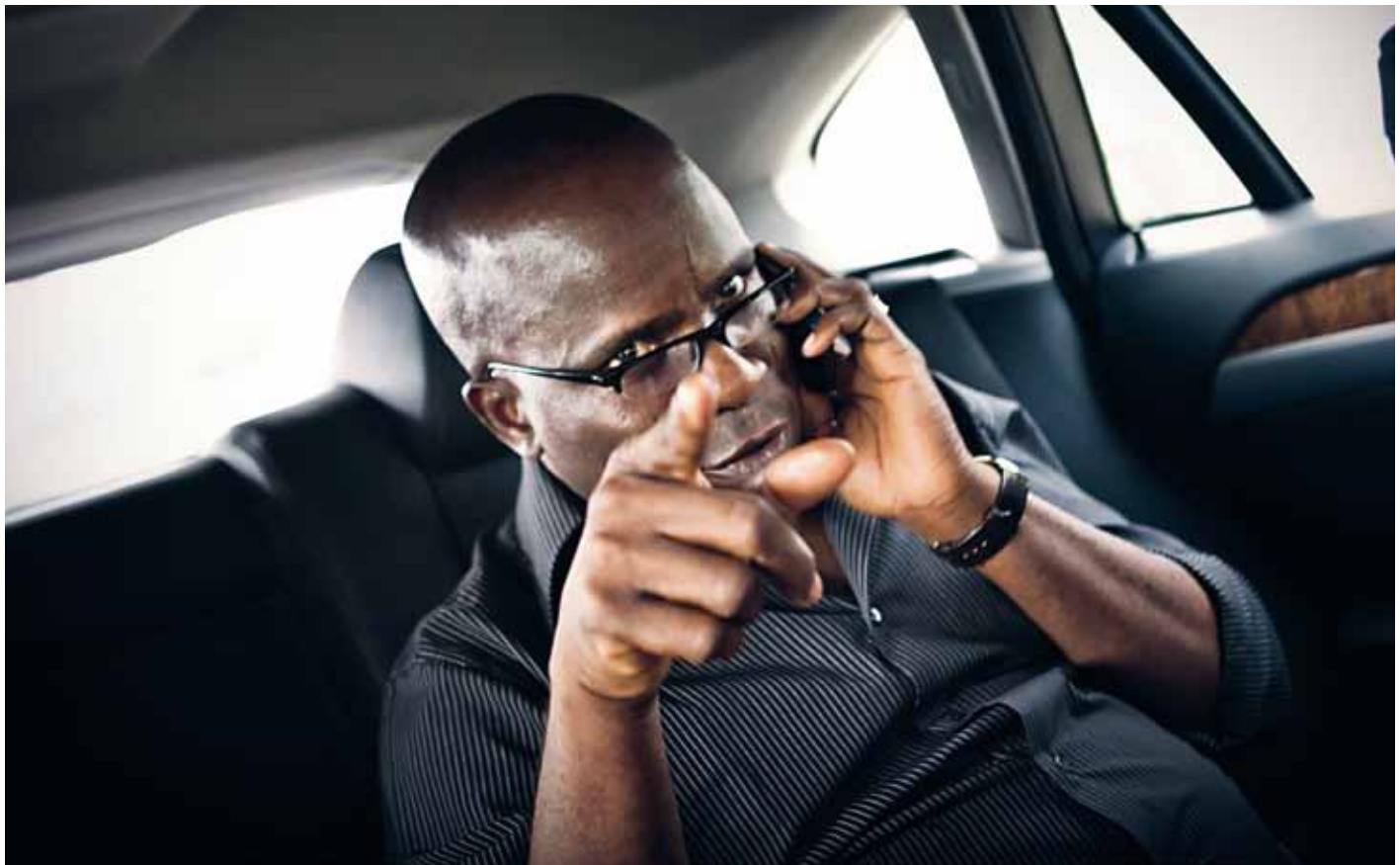
En annan viktig gemensam nämnare för Nollywoodfilmerna är hoppfullheten.

– Nigeriansk film tilltalar eliten och övre medelklassen, säger Zik Zulu.

– Men framförallt tilltalas den lägre medelklassen och de vanliga människorna, för den ger hopp för dem. Oavsett situationen idag finns det hopp för imorgon.

Nollywood har inte minst spridit optimism och inspiration över Nigeria med sin enorma framgång. I början av 00-talet hade branschen vuxit till att bli landets näst största arbetsgivare och CNN-journalisterna Jeff Koinange och Hala Gorani beräknade dess omsättning till 250 miljoner dollar.

Men någon gång vid den här tiden började också hjulen spinna för snabbt i Nollywood. I takt med att pengaflödet ökade, att

cd-brännare blev billigare och att det saknades all form av kontroll, förblindades många av filmdistributörerna ute på marknaderna av sin maktposition. Den entreprenörsanda och brist på kontroll som grundat branschen hade kommit att bli dess största hot.

– Om du gav en distributör hundra filmer på den tiden så kopierade de dem, sålde kopiorna och berättade för dig att försäljningen tyvärr inte hade gått så bra, säger regissören Mamood Ali Belogun.

Distributörerna började så småningom även finansiera filmer, bestämma över innehåll och vilka som skulle medverka. Enligt den välkända skådespelaren Fred Aseroma förvandlades filmproduktionerna under den här tiden till skräckvälden.

– Distributörerna hade alla pengar, de bestämde alla regler, säger han.

– Om man sade emot dem hade de makten att svartlista en så man aldrig mer fick några roller. Vi fick stå ut med att jobba 24-timmarsdagar eller vänta sysslösa i två veckor på att spela in en scen.

FÖR ATT TJÄNA EXTRA PENGAR startade distributörerna även trenden att förlänga sina filmer till två, tre, till och med fyra delar. Då publikintresset började sjunka blev producenterna ängsliga och än mindre kreativa.

– Många producenter väntade på att någon skulle komma med en fantastisk historia, sedan kopierade de den, säger Fred.

– Så om en film med titeln "I love you" plötsligt blev en hit, hette alla filmer efter det "love" det ena, "love" det andra; "Fall in love", "Fall over love", "Love is crazy", "Love is mad", "Mad love", och sådant där love, love, love. Allt vi gjorde var att pus-

I slutet av åttiotalet ledde en ekonomisk kris till att Nigerias populära biografkultur dog ut. Många menar att Nollywood nu måste återuppliva biograferna för att överleva.

Foto: Casper Hedberg/Kontinent

sas, pussas, pussas – det blev tråkigt!

Enligt Mamood Ali Belogun utvecklades Nollywood till "filmskapande för att sätta bröd och smör på bordet", där vem som helst kunde kalla sig kameraman eller regissör.

– Folk var bara ute efter ett snabbt fix, säger han.

Idag har Nollywoods febrila produktionstakt stannat av och vissa talar till och med om att industrin kan vara på väg att gå under. Andra ser istället det här som en nödvändig tröskel för att ta nästa kliv framåt.

INTILL EN PALMKANTAD AVENY i stadsdelen Victoria Island stoltserar Genesis Deluxe Cinemas med landets femte, helt ny-

öppnade biograf. För drygt fyrtio kronor per film har de flesta nigerianer inte råd att gå på bio, men många menar ändå att det här skulle kunna bli Nollywoods räddning. Förutom att göra det svårare för pirater skulle biofilmsinsatningar sälla bort filmskappare som bara är ute efter snabba pengar.

Hittills har Genesis Deluxe Cinemas bara visat en film från Nollywood, "The Figurine", men den sålde mer än samtliga Hollywoodfilmer som hade premiär samma vecka.

– Jag skulle gärna visa Nollywoodfilmer här hela tiden, säger Genesis' ägare Kene Mkpuru.

– Men de måste hålla måttet.

För en liten summa kan man se Nollywoodfilm i informella videostånd över hela Nigeria.

Foto: Casper Hedberg/Kontinent

KENE UTVECKLADE SIN KÄRLEK till Nollywood under sin tid som enhetschef på Europas största bioföretag Odeon Cinemas i London, då han fick ta emot mängder av nigerianska filmskapare som ville att han skulle visa deras filmer.

– De gav mig sina filmer på video-cd och frågade om jag kunde spela upp dem, säger han och skrattar.

– Jag fick förklara för dem att det inte är riktigt så det fungerar.

Kene började lära filmskaparna vad som krävs för att visa film på bio, vilket enligt honom inte bara innebär högre teknisk kvalitet utan även ett modifierat historieberättande.

– Jag kommer från en biobakgrund och vet att folk går på bio för att slappna av, de vill inte sitta i skolbänken. I första hand bör man göra underhållande film, sedan kan man flika in sitt budskap. Som "Slumdog Millionaire", till exempel.

Efter att ha sett filmkvaliteten bli allt bättre bestämde han sig 2008 för att starta sitt eget bioföretag i Nigeria.

– När biograferna är utvecklade här vet jag att de stora pengarna kommer att rulla in, säger han.

– Just nu kommer nigerianska filmer ut som visar vilka typer av filmer som fungerar på bio. Snart kommer resten av filmskaparna att vilja följa deras exempel. Sedan dröjer det inte länge

förrän internationella distributörer kommer att vilja köpa rättigheterna till Nollywoodfilmer.

Viljan att ta Nollywood från hemmen till biograferna, och sedan resten av världen, genomsyrar nu en stor del av branschen. Mamood Ali Belogun håller just på att avsluta sitt treårsprojekt "Tango with me", inspelad på celluloid istället för digitalt, och Don Pedro Obasekis film "Revolution" blir den första Nollywoodfilm att ha premiär på Berlins filmfestival. Möjligheterna för Nollywood att ta nästa steg är lika stora som utmaningarna. Det krävs bättre kontroll, distribution och finansiering.

MEN OM BRANSCHENS VISIONÄRER har något gemensamt är det självsäkerheten. Kene Mkpuru tillhör de mer modesta, ändå förutspår han snara framgångar.

– Om fem år ser jag en Nollywoodfilm nomineras till något stort internationellt filmpris.

Tiden för Nigerias videofilmare må vara över. Men istället kanske Nollywood alltså snart kommer till en bio nära dig.

PER LILJAS

I maj 2009 presenterades FN-organet Unesco en rapport där det framgick att Nollywood producerade 872 filmer år 2006, att jämföras med Hollywoods 485 och Bollywoods 1091.